

Sanat Tarihi Araştırmaları Dergisi

ARKEOLOJİ-RÖLEVE-RESTORASYON
EPIGRAFI-ANTROPOLOJİ-MÜZİK-TİYATRO
TEOLOJİ-FOLKLOR

Dört ayda Bir Çıkar, 40.000 TL.

Cilt: 3 Sayı: 7 Nisan 1990

Sahibi: Enis KARAKAYA

Genel Yayın Yönetmeni ve Yazı İşleri Müdürü:
Dr. Özkan ERTUĞRUL

Teknik Müdür: Tolunay TİMUÇİN

Genel Koordinatör: Ahmet Vefa ÇOBANOĞLU

Genel Sekreter: Rabia EMEKLİGİL

Teknik Sekreter: Sadettin ZAYİM

Fotoğraf Direktörü: Aras NEFTÇİ

Yayın Sekreterleri: Selda (Kalfazade) ERTUĞRUL
Gülçin EROL

Haber Servisi Sorumluları: Arzu YILMAZ
Arzu İYİANLAR
Gülgün KALKINOĞLU

Yayın Kurulu: Özkan ERTUĞRUL - Enis KARAKAYA
Selda (Kalfazade) ERTUĞRUL
Şebnem AKALIN
Ahmet Vefa ÇOBANOĞLU

DANIŞMANLAR: Prof. Dr. Semavi EYİCE
Prof. Dr. Ara ALTUN, Doç. Dr. Selçuk MÜLAYİM
Doç. Dr. Ebru PARMAN - Yard. Doç. Dr. Zeki SÖNMEZ
Dr. Hüsamettin AKSU - Sargon ERDEM
Dr. Engin BEKSAÇ

Film: Cem Hâs Grafik 511 85 85

Kapak ve İç Başkı: Örünc Matbaası 528 42 68

Dizgi: Klasik Ajans 516 22 71 - 72

REKLAMLAR

Arka dış kapak (renkli): 2.000.000.- TL
Arka iç kapak: 1.000.000.- TL
İç tam sayfa: 800.000.- TL
İç yarım sayfa: 500.000.- TL
Ön iç kapak: 1.200.000.- TL

• Yıllık Abone: 37.500 TL.'dir. Banka hesap numarasına çıkarılan paranın makbuz veya dekontunun fotokopisi ya da aslı gönderildiği an, dergi adresinize postalanacaktır. (İstanbul Be-yazıt Vakıflar Bankası 21-10248-8 nolu hesap)

Yurtdışı Abone Ücreti: 25\$.

İRTİBAT ADRESİ: Tolunay Timuçin 9.(1) 527 29 58
Mollafenari Sok. Birol İş Hanı Kat: 3 Cağaloğlu/İstanbul
Posta Kod: 34410

İÇİNDEKİLER

- Orta ve Geç Devirde Bizans Mimarisinin Merkez (İstanbul) ve Yunanistan Örneklerindeki Üslup Farkları (Y.Doç. Ahmet ERSEN) 2-16
- Sinan İle İlgili Bazı Arşiv Kayıtları (Prof. Dr. Ramazan ŞEŞEN) 17-22
- Mimar Sinan'ın 400. Ölüm Yıldönümünün Ardından (Ayda AREL) 23-24
- Manisa (Magnesia) Şehri Surları ve Kalesi (Enis KARAKAYA) 25-33
- Tokat Hâf Sultan Zaviyesi (Göksal YILDIRIM) 34 - 40
- Ramazan Efendi Camii (Hacı Hüsrev) Kitabesi Üzerine (Prof. Dr. Günay KUT) 41-42
- Bozkırda Deri Sanatı (Atlı Kavimlere ait Deri Buluntular) (Dr. Nuray YILDIZ) 43-51
- Karagümrük'te İki Çeşme Ağlarken (İsmail Hakkı KURTULUŞ) 51
- Mozaik (Ali Cengiz ÜSTÜNER) 52-66
- Tanzimat Günlerinde Türk Mimari Uslubu (Uz. Aygün ÜLGEN) 67-71
- Bakırcılar Çarşısı Aliminyumcular Çarşısı Oldu (Serpil YÖRÜK) 72
- XV.-XVIII. Yüzyıl İtalyan Çini Kapları (Çev: Yrd. Doç. Dr. Ayla ERSOY) 73-79

NOT : Cilt:2 Sayı:6 Sayfa II deki üstdeki resim yanlışlıkla konmuştur.

• Kapak: Cem Sultan'ın portresi (Washington, Freer Gallery of Art)

Dergide yayınlanan makalelerin sorumlulukları yazarına aittir. Kaynak gösterilmek kaydı ve izin alınarak yararlanılabilir.

Hizmetlerinden dolayı Mustafa Selimoğlu'na teşekkür ederiz.

SİNAN İLE İLGİLİ BAZI ARŞİV KAYITLARI

Prof. Dr. Ramazan ŞEŞEN

Ülkemizde en çok değer verilen ve üzerinde durulan Türk büyüklerinden biri olan Mimar Sinan hakkında çok sayıda kitap ve makale yayımlanmıştır. Buna rağmen, onun hayatındaki bazı noktalar henüz aydınlığa kavuşmamıştır. Bunlardan bazıları üzerinde, bundan önce yayınladığımız iki makalede durduk⁽¹⁾. Fakat Sinan hakkında yayın yapanların çoğunun hâlâ bu uyarılardan habersiz olduğunu görmekteyiz.

1- Tezkiret el-Bünyân Kitabı:

Sinan'ın ağzından Sâî Mustafa Çelebi'nin kaleme aldığı bu eserin sağlam nüshalarına göre, eserde sadece Sinan'ın hayatından, mimarbaşı oluşundan ve onun inşa ettiği 6 önemli eserden bahsedilir. Mimar Sinan'ın eserlerinin listeleri verilmez. Bir de bu eser ile Tezkirat el-Ebniye'nin karışımından meydana gelen sahte bir nüsha vardır. Bu redaksiyon Tezkiret el-Bünyân ile başlar. Sinan'ın mimarbaşı olması bahsi bitince, Tezkiret el-Ebniye'nin mukaddimesindeki kitap adının geçtiği kısma atlanır. Tezkiret el-Ebniye'deki listelerle devam eder. Listeler bitince, Tezkiret el-Bünyân'ın Şehzâde Camisi ile ilgili kısmı başlar. Redaksiyon bu kitabın sonu ile biter⁽²⁾. Bu hususun nüshada açık seçik görünmesine rağmen, biri dışında, Tezkiret el-Bünyân'ı yayınlayanlar tarafından farkedilmemiştir. Eserin bu sahte nüshası, Ahmed Cevdet tarafından 1315 rûmî, Sadık Erdem 1986, Zeki Sönmez taraflarından 1988 yıllarında, İstanbul'da üç defa yayınlanmıştır⁽³⁾. En son olarak Suphi Saatçi tarafından sahte nüsha farkedilmiş⁽⁴⁾, Hacı Mahmud, nr. 4911'deki nüsha esas alınarak transkripsiyonlu ve faksimileli bir neşri İstanbul'da 1989 yılında yapılmıştır⁽⁵⁾. Bizce bu da yeterli değildir. Rıfkı Melîl Meriç'in Tezkiret el-Ebniye'yi yaptığı gibi, çeşitli yazmaları karşılaştırarak kitabın tenkitli neşri yapılmalıdır⁽⁶⁾.

2. Mimar Sinan'ın adı:

Kaynaklarda Sinan'ın adı genellikle "Sinan", bazen de "Sinan b. Abdullah", "Sinan b. Abdülmennan" şekillerinde geçer. Sadece Büyük Çekmece Köprüsü Kitabesinde "Yusuf b. Abdullah" şekli verilir. Görünürde bir yanlışlık gibi görülen "Yusuf b. Abdullah" şekli doğrudur. Zira, Sinan kelimesi Sinânüddin'in kısa şekli olup unvandır. Ad değildir. Sinan Paşa dâhil ilk devir, Osmanlı tarihindeki Sinan'ların hepsi Yusuf adını taşırlar. Alf Emîrî Kütüphanesi, Türkî-Tarih, nr. 923'teki Risâle-i Selîmiye'nin mukaddimesinde Sinan kelimesinin geçtiği kısmın hamîşine "İsmi Sinâneddin Yûsuf" şeklinde bir kayıt düşülmüştür.

3. Mimar Sinan'ın doğum tarihi:

Sinan'ın biyografisini yazanlar, genellikle onun 1490 milâdi civarında doğduğunu kaydederler. Halbuki, Sinan'ın ağzından yapılan nakle göre Yavuz devrinde (1512 veya sonrası) devşirilmiştir. Yavuz devrinde devşirme usulünün Anadolu'da da tatbiki üzerine ilk devşirenlerdendir. Devşirme kanununa göre, devşirilen çocuklar akıl-baliğ olmamalıdır. Yani en fazla 13 veya 14 yaşlarında olmalıdır. Sinan da Tezkiret el-Bünyân'ın mukaddimesinde "Devrüşdüm tâ ki tıflıyyet çağından - Yetiştim Hacı Bektaş ocağından" der⁽⁷⁾. Bu beyit de onun çocukluk çağında devşirildiğini destekler. Bundan başka, 1520 yılında Acemi Oğlanları Ocağı'ndaki hizmetini tamamlayıp yeniçeri olmuştur. Bütün bu deliller onun 1500 yılı civarında doğduğunu gösterir.

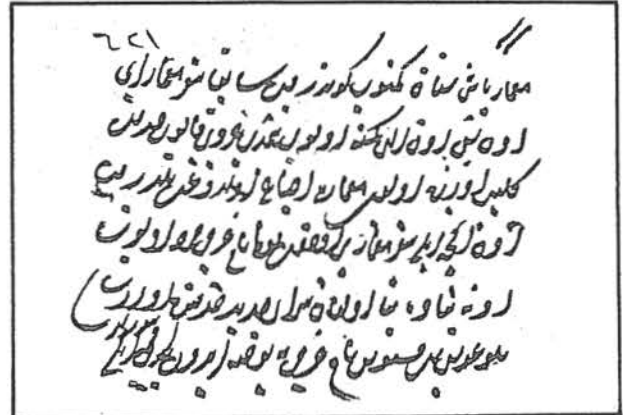
4. Mimar Sinan'ın Selefinin Adı:

Mimar Sinan'dan önceki mimarbaşının adı Tezkiret el-Bünyân'da, Sinan'ın mimarbaşı olması dolayısı ile geçer. Bu zat 1539 yılında, Buğdan Seferi'nden sonra ölmüş, yerine Sinan tayin edilmiştir. Bu zatın adı, matbu nüsha ile Hacı Mahmud, nr. 4911, yap. 4a; Revan Köşkü, nr. 1456, yap. 5b; Nuri Arlasez, nr. 81, yap. 4b de "Acem Alisi" şeklinde geçer. Hacı Mahmud, nr. 4628, yap. 25a; Tal'at, Türkî-Mecâmî, nr. 83, yap. 81b, nr. 119, yap. 16a'da ise "Acem İsa" şeklinde geçer. Yazıda Acem Alisi (عيسى) şekli ile "Acem İsa" (عيسى) şekilleri arasında bir uzantı farkı vardır. Bunların birinin kesinlik kazanması için başka delillere ihtiyaç duyulmaktadır⁽⁸⁾.

5. Osmanlıların askeri sahadaki başarılarında olduğu gibi, mimarlık, mühendislik sahalarındaki başarılarının da Acemi Oğlanları Ocağı ile Yeniçeri Ocağı'nın rolü büyüktür. Mimar Sinan ve pekçok usta bu ocaklardan yetişmiştir. Yeniçerilerin zor işleri halletmekteki rolü Kırkçesmeler - Kemerburgaz su kemerlerinin inşası sırasında açıkça görüldü. Bu kemerlerin inşaatındaki zor işler Yeniçeri Ağası Ali ile Kaptan-ı Derya Piyale Paşa'ya verilmişti. Yeniçeri Ağası ve Yeniçeriler verilen görevi başarıyla tamamladıkları halde, Piyale Paşa kumandasındaki denizciler verilen görevi başaramamış, bunlara ayrılan kısım da sonunda yeniçerilere verilmiştir. Onlar görevi başarı ile tamamlamışlardır⁽⁹⁾. Burada bahsedilen yeniçeri ağası Ali Paşa, Tezkiret el-Bünyân'da bahsedilen bina emini Ali Ağa'dır. Eskiden önemli işler idâri-askeri yetkilere sahip büyük kumandanların idâresine bırakılırdı. İşçilerin ve askerlerin böyle bir selâhiyete sahip olmayan kişinin sözünü tutmamaları her zaman mümkündü. İşte Ali Ağa bu maksatla bina emini tayin edilmişti. Tezkiret el-Bünyân'da bu zâtın adının başında kelimesi geçer. Bu kelimeyi, Keylûn, Kilîn, geylûn, gilîn" şekillerinde, hatta geniş bir tutumla "gelun = gelin" şeklinde okumak mümkündür... Mimar Sinan bu şahsın daha sonraları Mısır Valisi olduğunu söyler. Büyük ihtimalle bu zat daha sonra Mısır Valisi ve Maraş Beylerbeyi olan Sofu Ali Paşa'dır⁽¹⁰⁾.

6. Yeni Arşiv Kayıtları:

Mimar Sinan hakkındaki arşiv vesikaları Ahmed Refik Altunay tarafından, Türk Mimarları, Hazine-i Evrak Vesikalarına göre, İstanbul 1937, s. 73-123'te ve münferit çeşitli çalışmalarda

Defter 2, Sıra nr. 621:

۱۰۶۶
 معمار باش کونتر و سراجی حاجی خاوندانہ عالی شہر لکھنؤ
 رتہ ذہن قسطی بنی با کتہ بد قوم صلکہ خدمت قدرت مناسبت
 کورلای و یو خدمت لکھنؤ نوی ایجا لای ایبا مورس

۱۰۶۷
 عمار الہ طون کونتر و سراجی لوتہ لای ایلمہ شہر لکھنؤ
 رتہ ذہن لوتہ سراجی لوتہ لای ایلمہ شہر لکھنؤ
 لوتہ سراجی لوتہ لای ایلمہ شہر لکھنؤ
 لوتہ سراجی لوتہ لای ایلمہ شہر لکھنؤ

Defter 2, Sıra nr. 1036, 1037:

yayınlanmıştır. Fakat bu çalışmalarımız sırasında Başbakanlık Arşivi, mühimme defterlerinde henüz yayınlanmamış bazı notlara rastladık. Bunlardan bir tanesi Kanuni devrine ait olup İstanbul'da imâr planına aykırı, ruhsatsız yapılan binaların yıkılması hakkındadır. Belge:

Defter 3. sıra nr. 68:

"İstanbul kadısına ve Mimara Hüküm ki, mahrûse-i mezkûrenin hisarının taşrasında ve içerisinde evler ve dükkânlar yapılmasın deyü emrim olub, ol cânibde olan evler ve dükkânlar dahi yıktırılmış idi. Ol emr-i şerîfim kemâkân mukarrerdir. Buyurdum ki, vusûl buldukta te'hir ve terâhi eylemeyip, bu husûsa bizzat mübâşeret eyleyüb şehrin etrâf ve cevânibinde onun gibi, emr-i şerîfime mugâyir kimesne hedm olan yerlere nesne bina etmişler ise, hedm edüp ferman-ı şerîfime mugâyir bir kimesneye iş ettirmeyesin. Mezbura buyuruldı. Fi 22 Ramazan 966."

۱۰۶۸
 معمار باش کونتر و سراجی حاجی خاوندانہ عالی شہر لکھنؤ
 رتہ ذہن قسطی بنی با کتہ بد قوم صلکہ خدمت قدرت مناسبت
 کورلای و یو خدمت لکھنؤ نوی ایجا لای ایبا مورس

Defter 4, Sıra nr. 2109:

۱۰۶۹
 معمار باش کونتر و سراجی حاجی خاوندانہ عالی شہر لکھنؤ
 رتہ ذہن قسطی بنی با کتہ بد قوم صلکہ خدمت قدرت مناسبت
 کورلای و یو خدمت لکھنؤ نوی ایجا لای ایبا مورس

Defter 45, Sıra nr. 2596:

Diğerlerinde ise, biri dışında, tarih bulunmamakta, fakat konularından, çoğunun II. Selim devrine ait olduğu anlaşılmaktadır. Bunlardan iki tanesi ülkede ehliyetlessiz dülgelik ve inşaat işleri ile uğraşanların mesleklerini icradan men edilmeleri hakkındadır. Belgeler:

Defter 19. sıra nr. 280:

"Divan'da topçular çavuşuna verildi. Fi 17 safer Hassa Mimarlarım Başî Sinan'a Hüküm ki, Südde-i saâdetime arz-ı hal gönderüp, bazı kimesneler Rum İli'nden ve sair yerlerden gelüp neccâriye ve bina ilminden haberleri olmayıp, müşârun ileyhin marifeti olmadan, ellerine arşun alıp mimarlık edüp, nâ ehil olmakla, bina eyledikleri evlerin ekseriya ocakları tutuşup ihrak olduğunu bildirdiğün ecilden, buyurdum ki; vusul buldukta bu babta mukayyet olup, anın gibi bina ve dürüdgerlik ilminden haberi olmayup, ellerine arşun alup vech-i meşruh üzre mimarlık eyleyenleri men' edüp, senün marifetin olmadan ol vecihle nâ ehil kimesnelere mimarlık ettirmeyesin."

۱۰۶۹
 معمار باش کونتر و سراجی حاجی خاوندانہ عالی شہر لکھنؤ
 رتہ ذہن قسطی بنی با کتہ بد قوم صلکہ خدمت قدرت مناسبت
 کورلای و یو خدمت لکھنؤ نوی ایجا لای ایبا مورس

Defter 22, Sıra nr. 379:

Defter 58, sıra nr. 779:

"Mısır Kadısına Hüküm ki, Hâlen sütte-i saâdetimde mimarlarım başı olan Sinan mektup gönderüp yevmi 12 akça ulûfeli olan Mahmud b. Muhammed, mahrûse-i mezkûre çavuşluğu ile mimar ve ehl-i hibre olup mahmiyye-i mezkûrede mimarlık hizmetinde kemâ-kân görürken, bazı nâ ehil kimesneler nice kimesnelerin evlerini bina eylemeyi uhdelerine alup, ilm-i binadan haberleri olmamakla, nice türlü sakatâtı zuhur edüp müslümanlara zararı olmak ile, mez-

kur Mahmud Çavuş söylediğe, sözüne iltifat etmeyüp dâim el-dehr sakatâtları olmaktan hâlî olmamağın, merkum Mahmud Çavuş'u mimar bilüp istemeyenleri gelmek için emr-i şerif verilmeğe ricasına arz eyledüğün ecilden, nâ ehil olanları istihdam eylemeyüp men' olunmak emr edüp buyurdum ki; vusul buldukta bu bâbta dâim mukayyed olup, bina ahvaline vâkıf olmayıp nâ ehil, üstâdsız âdemleri müslümanların binalarına karuşturmayup kimesneye gadr ve teaddî etdirmiyesin, işlemeyenleri men'e eyleyüp, memnû olmuyanları te'dip oluna."

Handwritten Ottoman Turkish text in a cursive script. The text discusses architectural matters and the quality of work, mentioning Sinan and Mahmud b. Muhammed. It includes phrases like "Kısa hâlde tahmine ve muarefe kılınmış..." and "Bu işler...".

Defter 3, Sıra nr. 68:

Handwritten Ottoman Turkish text. It contains the title "Mimarî İnci" and discusses architectural details and the work of the masons. Phrases include "Mimarî İnci" and "Bu işler...".

Defter 9, Sıra nr. 22:

Handwritten Ottoman Turkish text, appearing as a list or index of architectural items. It includes terms like "Mimarî İnci", "Mimarî İnci", "Mimarî İnci", etc., and lists various architectural elements and their locations.

Defter 12, Sıra nr. 709

زعم عالم در
 ۲۴ ربيع الاول
 چهار باستانه حاج ملکوتی کوندربرف نیاید بر تو نبه وار و غن و بالعوض از ناگر کونین و روی
 کلبه لوز و روی کلبه لیمین لوزخ لولوب استنشین قبه سی و و بولادی قریش
 رولوق فغانه رولونور یوسف سال حی رولورام تو بر طلب لیلیه من لعیدی بهر حال پنجره لونه و که کاتبی لولوب
 پنجه لکه روستی سوخته فاخته کاسبه بازطق از زعم رولوقین سور یوسف و هوه لولوق پنجه لونه و که کاتبی
 رولوب پنجه لولوب روستی کاسبه سوخته فاخته بهر وجه و کاتبی لولوب کونین لوزخ باز و کاتبی

Defter 19, Sıra nr. 594:

م الارس ۲۷ بن
 و لولوب طوبی و کاتبی
 حاجه حصار لیمین کاتبی
 سه سینه غن و ماه کونین و پنجه لونه و کاتبی
 روم لیلیه و سایر لولوب کونین و پنجه لونه و کاتبی
 فدی لوبی رولوبابون حصار لولوب کونین و پنجه لونه و کاتبی
 رولوب حصار لولوب کونین و پنجه لونه و کاتبی
 طوبی لولوب لولوب کونین و پنجه لونه و کاتبی
 بویات استی لولوب کونین و پنجه لونه و کاتبی
 لولوب رولوب کونین و پنجه لونه و کاتبی
 موشن رولوب کونین و پنجه لونه و کاتبی

Defter 19, Sıra nr. 280:

Bu üç belgeden, mimarbaşının ülkedeki inşaat faaliyetlerinin kontrolünden, imar plânlarının yürütülmesinden sorumlu olduğu, bugünkü İmar-İskân Bakanlığı'nın görevini de üstlendiği anlaşılıyor.
 Bahsedilen mühimme defterleri kayıtlarından dört tanesi 1569-1574 tarihleri arasında yapılan Edirne'ndeki Selimiye Camii'nin inşââtı ve tezyinatı ile ilgilidir. Belgeler:
 Defter 2, sıra nr. 1036:
 "Mimarbaşı mektup gönderüp, hâliyâ binâ olunan câmi-i şerîfîn hâlîfelerinden Mustafa b. Nebî nâm kimesneye mermercilik hizmeti mahal ve münasip görüldü deyû arz etmeğîn yeymî 2 akça ile buyuruldu."

Defter 9, sıra nr. 22:
 "Mimar Ağa'yadır. 20 Ramazan sene 977 Edincik Kadısına Hüküm ki,
 Kazâ-i mezburda ve Kapu Dağı'nda vâki olan taşçılar mehrûse-i Edirne'de vâki olan binâ-i şerife gönderilmesin emredüp, ahâlîleri defter olunup, bana irsal olunup buyurdum; vardukta hassa mimarların başı olan Sinan-zîde kadruhû-ye mührim ile memhur defterde mestur olan taşçuları te'hir etmeyüp âlât ve esbablarıyla ihraç edüp, mahall-i âhara gönderesin ve bina için ihzar olunan mermerleri gemi varınca mutemed ve muhkem hıfz edîrüp bekledesün."

Defter 19, sıra nr. 594

"Zaîm Alî'ye verildi. Fi 4 Rebiülâhir.

Mimarbaşına hüküm ki,

Mektup gönderüp bina-i şerîfim ne mertebeye varduğın ve bi'l-fiil ana kemerlerinin dördü kilitlenüp ve dördü kilitlenmek üzere olup, şahnişin kubbesi ve divarı müzeyyen olmak ferman olunur, yoksa sâde mi olur emr-i şerîfim taleb eylemişsin. İmdi beher-hal pencerelerine dek kâşi olup, pencerelerin üstü sûre-i Fâtiha kâşile yazılmak lazım olmağın buyurdum ki; vusul buldukta pencerelerine dek kâşi olup, pencereleri üstü kâşile sure-i Fatiha'yı vech ve münâsîp gördüğün üzere yadurasin."

Defter 22, sıra nr. 795:

"Muhzıra verildi. Fi 26 Rebiülevvel

Yeniçeri Ağası'na hüküm ki,

Hassa mimarların başı Sinan mektup gönderüp Edirne'de bina olunan cami-i şerîfimde demircilik işleyen acemi oğlanlarından yedi nefer oğlanlar için, pencere demirlerin işleyip itmam-ı hizmet eylemişlerdir deyü kapuya çıkarılmak rica etmeğın isim-

leri tezkire olunup hükm irsal olunmuştur. Buyurdum ki; vardukda irsal olunup tezkirede mukayyed olan yedi nefer acemi oğlanların kanunları üzere kapuya çıkarıp deftere kayd ettiresin."

Bahsedilen belgelerden geri kalan ikisi sefer mimarı tâyini ile hassa mimarı tâyini, bir tanesi şark seferi için bennâ (bina ustası) neccar, duvarcı ve bıçkıcıların tedariki, bir tanesi Bursa'daki Sultan Mustafa türbesinin inşâsına usta tedariki biri ise Bursa mimarı tayini ile ilgilidir. Belgeler:

Defter 2, sıra nr. 1037:

"Müşarun ileyh (mimarbaşı) mektup gönderüp, yevmî 10 akça ile sefer mimarı olan Rüstem fevt olup yeri mahtûl olmağın, hâliya 3 akça ile mermercilik hizmetinde olan Mustafa b. Abdullah nâm kimesne muhaldir deyü arz etmeğın yevmî 6 akça ile buyuruldu. Sonra 10 akça ile olundu."

Handwritten text in Ottoman Turkish script, likely a copy of the document mentioned in the text above. The text is written in a cursive style and is enclosed in a rectangular frame.

Defter 22, Sıra nr. 795:

Handwritten text in Ottoman Turkish script, likely a copy of the document mentioned in the text above. The text is written in a cursive style and is enclosed in a rectangular frame.

Defter 58, Sıra nr. 779:

Defter 2, sıra nr. 621:

"Mimarbaşı Sinan mektup gönderüp sâbika sefer mimarları onbeş-onaltı kimesne olup şimdi cüzî kalup, hizmete gelür üzere mimara ihtiyaç olduğunu bildirüp, 10 akça ile sefer mimarı olan Toma nam zimmî mürd olup, öte yakada bina olunan saray-ı cedid hizmetinde olan Nikos b. Mestus nam zimmîye tevcih edüp yevmî 2 akça buyuruldu."

Defter 4, sıra nr. 2109:

"Mimarbaşı mektup gönderüp hassa mimarlarından zimmet akçası alan Sâlih Abdullah fevfi, yeri 8 akça ile mermerci Mustafa Nebî'ye, anun gedüğü Murad b. Ali'ye ve baki kalan 2 akçasın Ferhad b. Abdullah rica etmeğin arz etdüğü üzere buyuruldu deyü defterdar efendi arz etmeğin kayd olundu."

Defter 44, sıra nr. 379:

"Cezâyir çavuşlarından Mustafa Çavuş'a verildi.

Hassa Mimarbaşına Hüküm ki,

Mektup gönderüp mehrüse-i İstanbul'dan Şark Sefer-i mühimmi için bennâ ve neccar ve divarcı ve buçkucu tedârik edesin deyü ferman olunmağın, ber-müceb-i emr-i şerif benna ve neccar ve divarcı tedârik olunup, buçkucu tâyifesi cümle mehrüse-i mezburda 50 dükkân olur, 20 nefer buçkucu çıkarmağa kudretimiz yoktur deyü tezallüm izhar eyledikleri acilden,

cümle dükkanki, ağaç ki, kereste ve tahta ve teneke fûrûşlar bıçku kullanırlar. Bu cümleye lazım olan 20 nefer buçkucu tedârik etdiresin deyü emr-i şerifim verilmek ricasına arz etmeğin, mümkün olduğu üzere tedârik olunmasın emredüp buyurdum ki; zikr olunan buçkuculardan sefer-i hümayunun mühimmatı için mümkün olduğu üzere tedârik ve ihzar edüp gönderesin ki, varup düstûr-i mükerrerem ilâ âhirihî (?) serdârum Ferhad Paşa'ya mülâki olup vech-i münasip gördüğü üzere hizmette bulunalar."

Defter 12, sıra nr. 351.

"Mevlânâ Bursa Kadısına Hüküm ki,

Hassa mimarlarının başı Sinan dergâh-ı muallâma mektup gönderüp karındaşım merhum Mustafa'nın mehrüse-i mezku-rede bina olunan türbesine yarar üstâd halife lâzım olup ve merhum bubam hüdâvendigar - tâbe serâhu - ın türbesi binasında halife olup, dergâh-ı muallam çavuşlarına ilhak olunan Mehmed Çavuş için, "yarar üstâd ve hizmetinin uhdesinden gelür" deyü bildirmeğin, hükmi-i şerifin müşârın ileyhe vusul buldukda binası emrolunan türbe-i mezburede gayret ve istikametle çalışa."

Defter 45, sıra nr. 2596:

"Mimarbaşı Sinan Ağa'nın arzı mücebince bennâlardan emekdar olan Ahmed Bursa'da ehl-i hıyre buyuruldu."

NOTLAR:

- (1) Ramazan Şeşen, **Mimar Sinan Hakkındaki Kaynaklar, II. Uluslararası Türk ve İslâm Bilim ve Teknoloji Tarihi Kongresi Bildirileri**, İstanbul 1986, II, 1-11; R. Şeşen, **Mimar Sinan ile İlgili Yazmalar, Mimar Sinan dönemi Türk Mimarlığı ve Sanatı**, Türkiye İş Bankası Yayınları, Hazırlayan Zeki Sönmez, İstanbul 1988, s. 270-275.
- (2) R. Şeşen Mimar Sinan ile İlgili Yazmalar, s. 270-271.
- (3) Ahmed Cevdet (Yay.), **Tezkiret el-Bünyân**, (Kütüphane-i İkdâm Sayı-13, İkdâm Matbaası), İstanbul 1315 (1899). — Sadık Erdem (Haz.), **Tezkiret'ül Bünyân**, (Binbirdirek Yay.), İstanbul 1986. — Zeki Sönmez, **Mimar Sinan ile ilgili Tarihi Yazmalar-Belgeler**, (M.S.Ü. Yay.) İstanbul 1988.
- (4) T.K.S.M. Sevenler Derneği tarafından 29 Mayıs - 2 Haziran 1989 tarihleri arasında düzenlenen IX. Sanat Tarihi Araştırmaları Semineri'nde 1 Haziran 1989 günü sunu-

lan "Tezkiret-ül Bünyân'ın Topkapı Sarayı Revan Köşkü Kütüphanesindeki Yazma Nüshası Üzerine Düşünceler" başlıklı bildiride belirtilmiştir.

- (5) Suphi Saatçi, **Mimar Sinan ve Tezkiret-ül Bünyân**, (Ed. Metin Sözen), Emlak Bankası - MTV Yay. 1, İstanbul 1989
- (6) **Tezkiret el-Ebniye** için bkz. Rifki Melül Meriç, **Mimar Sinan, Hayatı ve Eseri**. TTK Yayınları, Ankara 1965, s. 55-129.
- (7) Ahmed Cevdet neşri, s. 119, yap. 16a'da nr. 4911, yap. 3a; Revan Köşkü, nr. 1456 yap. 4a-b.
- (8) Ayrıca bu konu için bkz. Özkan Ertuğrul, "Acem Ali", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Cilt 1, s. 322, İstanbul 1989.
- (9) Şair Eyyübî, **Padişahname**, Esad efendi nr. 2422, yap. 41b-62a
- (10) Kâzım Çeçen, **Mimar Sinan ve Kırkçeşme Tesisleri**, İstanbul 1988, s. 47-48.

